

HOE VER WIL JE GAAN?

Preek Witte Donderdag 14 april 2022

Jezus wast op Witte Donderdag als de eerste de beste slaaf de voeten van zijn discipelen. Al gauw lezen we in de voetwassing de opdracht om als christen dienstbaar te zijn. We moeten goed zijn voor elkaar. Nederig en liefdevol. Uiteraard een behartigenswaardige boodschap, maar wel erg algemeen. Zien we iets wezenlijks over het hoofd in dit Bijbelgedeelte?

Petrus wil niet dat Jezus zijn voeten wast. Hij boycot de zaak. Hij zegt: 'Oh, nee, mijn voeten zult U niet wassen, nooit!' Als het alleen maar zou gaan om zo iets moois als dienstbaarheid, naastenliefde, dan verklaart dat zijn pertinente weigering niet. Er moet meer aan de hand zijn. En dat is ook zo. We zien inderdaad iets over het hoofd.

De evangelist Johannes probeert onze ogen te open voor waar het op Witte Donderdag echt om gaat. Hij verbindt de voetwassing met Jezus' absolute vernedering: zijn lijden en sterven aan het kruis. Dan klinkt 'wat ik voor jullie heb gedaan, moeten jullie ook

doen' ineens heel anders. Moeten we echt zover willen gaan? Zover als Jezus met zijn liefde ging, tot het uiterste?

Lezen: Johannes 13 : 1 – 17

'Begrijpen jullie wat ik gedaan heb?' vroeg Hij zijn discipelen.

Johannes 13 : 12

De toilet reinigen

Het Nederlands Bijbelgenootschap biedt een complete Bijbelstudie voor jongeren over de voetwassing aan. 't Zit goed in elkaar. Als *confronterende* inleiding zo wordt gezegd -jongeren moet je uit de tent lokken-als *confronterende* inleiding op de bespreking van Johannes 13 wordt gesuggereerd een toiletborstel en toiletreiniger klaar te zetten in de tienerruimte. U snapt de bedoeling. Als de jongeren zitten vraagt iemand van de leiding voordat de Bijbelstudie begint: 'Jongens, het toilet ziet er nogal vies uit. Wie gaat het daar even schoonmaken, zodat we er allemaal in de pauze weer een beetje fatsoenlijk gebruik van kunnen maken?' De bedoeling is een gesprek op gang te brengen over wie zo dienstbaar wil zijn, zo solidair met iedereen dat hij of zij een dergelijk vies werkje van de toiletjuffrouw wil overnemen. Stukje zelfverloochening. Een beetje Jezus zijn.

Tegenwoordig wassen wij in onze huizen de voeten van onze visite niet meer. De opdracht de toilet te reinigen en het gesprek de bereidheid daartoe maken de voetwassing door Jezus van lang geleden voor de jongeren invoelbaar, concreet, niet achterhaald. En dan hoopt de leiding natuurlijk, dat naar aanleiding van het indrukwekkende voorbeeld van het slavenwerk van Jezus, de jongeren snappen dat wij als christenen een dienstbare houding tegenover onze medemens aan zouden moeten nemen. Uiteraard zou het nog fijner zijn als de jongeren en niet allen zij deze behartigenswaardige boodschap van Witte Donderdag niet alleen snappen, maar ook in de praktijk zouden gaan brengen. Iedereen wil ineens de toilet schoon maken!

De vraag

Een dienstbare houding tegenover onze medemens, daar zou het bij de voetwassing m gaan. Het is echter zeer de vraag of we met de opdracht elkaar de voeten te wassen en niet de oren eigenlijk wel bij de kern zijn aangeland. Lief zijn voor elkaar is zo algemeen, niet typisch christelijk en verklaart eigenlijk ook de boycot van Petrus niet. Hij zegt: 'Dit wil ik niet.' Dus verloochent hij later zijn meester. Wie goed leest kan wel eens tot de conclusie komen, dat dienstbaarheid uit solidariteit maar de helft is van wat Jezus van

zijn volgelingen vraagt in Johannes 13. We lopen een aantal lijnen uit het evangelieverhaal langs en wellicht komt u dan ook tot de conclusie dat we iets wezenlijks over het hoofd zien.

Het kader

Johannes 13. De evangelist begint met de voetwassing in het juiste perspectief te plaatsen let wel in het perspectief van het lijden van Jezus. Het is lijdensaankondiging. Niet als een stukje moraliteit, deugdenleer, les over hoe word ik een beter mens. Nee, de voetwassing is de aankondiging van de kruisiging van Jezus, die dan ook als een zwaard van Damocles boven de hoofden van de aanwezigen blijft hangen.

Johannes vertelt het veelzeggende tijdstip: kort voor het Joodse paasfeest zijn Jezus en zijn discipelen bij elkaar gekomen om te eten. Kort voor het paasfeest blijkt kort voor de kruisiging te zijn, want in het evangelie van Johannes wordt Jezus op de dag van het Joodse paasfeest als het paaslam, dat de zonden van de wereld wegneemt, geslacht. Het is dus donderdagavond en de Goede Vrijdag werpt zijn schaduw al vooruit. Jezus' naderende kruisdood laadt de sfeer aan tafel. Dat kan niet anders. Als de Zoon van God weet hij, dat zijn tijd gekomen is en dat hij zo omschrijft hij zijn dood terug zal keren naar het huis van de Vader met de vele woningen. 'Hij zal bevorderd worden tot heerlijkheid', een uitdrukking die het Leger des Heils later in overlijdensadvertenties zetten.

De evangelist vertelt vervolgens, dat Jezus altijd zeer principieel in het leven heeft gestaan en dat hem dat binnenkort de kop zal kosten. Hij is en blijft oneindig solidair met zijn mensen. Hij houdt zoveel van hen, dat hij aan die liefde zal blijven vasthouden zelfs met de marteldood aan het kruis in het vooruitzicht. Hij gaat in het dienen van zijn mensen tot het uiterste. Dat is Jezus. Hoe ver willen wij gaan?

De voetwassing

Dan vertelt de evangelist over de voetwassing als een voor-teken, als een voorafschaduw van de kruisiging. Jezus staat tijdens de maaltijd op, legt zijn bovenkleed af, zoals hij later zijn leven af zal leggen, doet de schort van een slaaf voor, giet water in een waskom en wast de voeten van zijn discipelen.

Als gebaar van wellevendheid en gastvrijheid worden de voeten van de gast in het oosten gewassen. Dat is als regel het werk van een slaaf, let wel van een niet-Joodse slaaf, van een heiden dus, zeg ik maar voor de duidelijkheid. Joodse slaven mochten zich niet inlaten met dit werkje. Het stof van de aarde, waarmee de slaaf bij de voetwassing in aanraking komt is verbonden met de dood. 'Stof ben je en tot stof zul je wederkeren', staat er in Genesis 3 over de sterfelijkheid van de mens. Dieren die met

hun voetzolen de grond raken zijn onrein volgens de wet van Mozes. Joden gaven heidense slaven de opdracht om hun gasten de voeten wassen, omdat Joodse gelovigen zich niet wilden verontreinigen met het stof van de aarde, verbonden met de onreine dood. Heidenen konden rustig hun gang gaan. Aan hen was toch geen eer meer te behalen. Die waren in godsdienstig opzicht al dood.

Let op, dat heidense slavenwerk is nu juist het werk, dat Jezus vrijwillig op zich neemt uit liefde voor zijn mensen! Dan heb je echt wat voor iemand over. Als hij het stof van de voeten van zijn leerlingen wast geeft hij aan, dat hij zijn plaats te midden van zijn volksgenoten op zal geven voor hen. Hij zal aan de verworpen heidenen gelijk worden, wanneer hij overgeleverd wordt aan de heiden Pontius Pilatus, een onrein gerechtshof binnen gaat en genageld zal worden aan een kruis, waaraan geen Jood mocht worden blootgesteld. De wet sprak over het kruis als een vloekhout. Zo solidair was Jezus met zijn mensen, zo lief had hij hen, dat hij bij de heidenen, bij de zondaars gerekend wilde worden.

Voorbeeld.

Als Jezus dan tegen zijn volgelingen zegt, dat zij zijn voorbeeld moeten navolgen, dan houdt dat meer in, dan dat zij dienstbaar moeten zijn, goed moeten zijn voor elkaar, elkaar dienend moeten liefhebben, ook dat natuurlijk, maar dat zij voor dit principe ook bereid zouden moeten zijn te ondergaan wat hijzelf heeft ondergaan. Een knecht staat namelijk niet boven zijn meester. Jezus werd overgeleverd aan de heidenen, onderging een corrupte rechtspraak, hij werd gefolterd, hij gaf zijn principes niet op en bekocht dat met de marteldood aan het kruis. In Handelingen lezen we dat de apostelen het voorbeeld van Jezus hebben nagevolgd. Ze werden uit de synagogen geworpen en voor het gerecht gesleept. Gevangen gezet. Gemarteld. Gestenigd. Uitgespuugd als onreinen. Geen wonder dat Petrus zich verzet. Hij heeft zijn meester toen het vuur hem aan de schenen werd gelegd verloochend.

Wij leven in een andere tijd, wij leven in land met godsdienstvrijheid wij staan niet voor de keuze: trouw aan het geloof of foltering of de dood. Desondanks blijft het voorbeeld van Jezus gelden. In die zin, dat we nog altijd voor de keuze tussen hogere en lagere waarden staan. Dat kan zelfs in extreme gevallen betekenen, dat je een leven, dat van een leien dakje gaat, ondergeschikt maakt aan je idealen, je overtuiging, je geloof. Net als Jezus deed. Ook wij moeten regelmatig kiezen tussen hoger en lager, meer en minder, moeilijker en makkelijker. Wij zijn geen willoze ledenpoppen, heen en weer geslingerd door het lot. Wij hebben de vrijheid om te kiezen. Kiezen tussen een meer principiële houding of in alles met de stroom mee dobberen, kiezen tussen de boodschap van de dienende liefde, die Jezus ons heeft voorgehouden en voorgeleefd, of de weg van 'mijn ik' op de eerste plaats.

Jezus volgen

Het Nederlands Bijbelgenootschap doet een aardige suggestie bij de aftrap van de bespreking van de voetwassing met jongeren. Iemand van de leiding wijst naar een toiletborstel en toiletreiniger in de hoek van de ruimte waar de jeugd zit en vraagt: 'Wie, wie van jullie wil de vieze wc in het gebouw even schoon gaan maken?'

Hoeveel vrijwilligers zouden zich melden? Ik ben sceptisch. Wellicht zou er meer animo zijn als de leiding de vraag om schoonmakers na de behandeling van de voetwassing had gesteld. Misschien dat dan alle vingers omhoog waren gegaan. Iedereen wil Jezus voorbeeld volgen. Men begrijpt de les. Mooi is het als wij niet te beroerd zijn om ons dienstbaar voor onze medemens op te stellen. Maar het echt volgen van Jezus onder alle omstandigheden vraagt meer van ons.